

FƏNN SİLLABUSU

İxtisas: 050310 Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması

Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/f Azərbaycanın qədim və orta əsr memarlığı. (LDU-nun Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 09.02.2022-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmişdir (Protokol N7).

Kodu: IPFS-B05

Tədris ili: II (2025-2026) Semestr III

Tədris yükü: Cəmi 60 saat. Auditoriya saati 20 saat (Mühazirə 10 saat, seminar 10 saat)

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Təhsilalma forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

II Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: dos. Müşfiq Cabir oğlu Bayramov

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov küçəsi, 22

Məsləhət günləri və saati:

e-mail ünvanı: mushfiq76@mail.ru

III Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

1. Azərbaycan arxeologiyası altı cildə I cild, Şərq-Qərb, Bakı, 2008
2. Azərbaycan arxeologiyası altı cildə VI cild, Şərq-Qərb, Bakı, 2008
3. Baxşəliyev V. Azərbaycan arxeologiyası, I cild Bakı, 2006
4. Azərbaycanın tarixi-memarlıq abidələri, Bakı, 2008
5. Salamzadə Ə.V. Əcəmi Əbubəkr oğlu və Naxçıvan memarlıq abidələri. Bakı, 1976.
6. Məmmədzadə K.M. Azərbaycan memarlığının Naxçıvan məktəbi abidələri. Bakı, 1985
7. Əmənzadə R. Azərbaycan memarlığında baştağlar. Bakı, 1995..
8. Ахундов Д.А. Архитектура древнего и раннесредневекового Азербайджана. 1986.
9. Баграмов Р. XI-XVIII əsrlər Azərbaycan memarlıq abidələrinin tipoloji təsnifatı. Bakı, 2013
10. Саламзаде А.В. Архитектура Азербайджана XVI-XIX вв. Баку, 1964.
11. Qaşqay S. Manna dövləti. Azərbaycan dövlət nəşriyyatı. Bakı, 1993
12. Aşurbəyli S. Qədim Bakının memarlıq binaları. // Azərbaycanı öyrənmə yolu. 1930.
13. Ciddi H.Ə. Gülüstən qalası. Bakı, 1967.
14. Саламзаде А.В. Архитектура мавзолеев Азербайджана XII-XV вв. Архитектура Азербайджана (очерки). Баку, 1952.
15. Амензаде Р. Ханегах-культурные комплексы средневековья. Архитектура и градостроительство. Баку, 2000.

IV Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənninin tədrisi vacib deyil.

V Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: "Azərbaycanın qədim və orta əsr memarlığı" fənni Azərbaycanda böyük tarixi keçmişə malik olan memarlıq sənətinin təşəkkülü, inkişafı, hər bir dövrün səciyyəvi xüsusiyyətlərini öyrədir. Fənnin tədris olunmasında əsas məqsədxalqımızın mədəniyyət salnaməsini bəzəyən və qədim Şərq memarlığının mühüm nailiyyətlərini özündə əks etdirən möhtəşəm abidələrlə "Müzeyşünaslıq arxiv işi və abidələrin qorunması" ixtisasında təhsil alan tələbələr tanış etmək, tarixin müxtəlif inkişaf mərhələlərində Azərbaycan memarlıq sənətinin inkişaf xüsusiyyətləri, regionda baş verən siyasi və hərbi hadisələrin memarlığa təsiri və s. barədə biliklər verməkdir. "Azərbaycanın qədim və orta əsrlər memarlığı" fənni bakalavr səviyyəsində seçmə fənn kimi tədris olunur.

VII Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılırmı, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal

seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumlarının nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzusunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir,
- 7 bal- tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir.
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir,
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir,
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX Davranış qaydalarının pozulması:

Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X Təqvim planı: Mühazirə 10 saat, 10 saat seminar

№	Keçirilən mühazirə və seminar mövzularının məzmunu	Müh.	Sem.
1	Azərbaycan Qədim və Orta əsr memarlığı fənnin predmeti və məqsədi. Memarlıq və inşaat sənətinin təşəkkül tapması. Plan: 1. Azərbaycan Qədim və Orta əsr memarlıq abidələri fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri 2. Memarlıq sənətinin inkişafı tarixindən 3. Neoli-Eneolit dövrü memarlığının əsas xüsusiyyətləri, Tunc dövrü memarlıq abidələri 4. Tünc, İlk Demir dövrü memarlığı. <i>Mənbə: [2;3;9;10]</i>	2	2
2	Antik dövr Azərbaycan memarlığı və inşaat sənəti Plan: 1. Manna dövlətində şəhərsalma və memarlıq 2. Ablaniya dövlətində şəhərsalma fəaliyyəti. 3. Atropatenada memarlıq və şəhərsalma. 4. Təxt-e Süleyman yaşayış yerinin memarlıq qalıqları. <i>Mənbə: [1;4;10;12]</i>	2	2
3	Azərbaycan xristian memarlığı Plan: 1. Birnefli xristian bazilikaları 2. Üçnefli xristian bazilikaları 3. Dairəvi məbədlər <i>Mənbə: [1;6;8]</i>	2	2
4	Azərbaycanın səlcuq dövrü memarlığı Plan: 1. Səlcuq dövrü memorial-xatirə abidələri 2. Səlcuqlar dövründə Azərbaycanda memarlıq məktəbləri 3. İslam dinini memarlıq abidələri	2	2

	Mənbə: [2;8;10]		
5	Azərbaycan memarlığı XIV-XVII əsrlərdə Plan: 1. XIV-XV əsr Azərbaycan memarlığının inkişaf xüsusiyyətləri 2. Şirvanşahlar sarayının memarlıq xüsusiyyətləri 3. XVI-XVII yüzilliklərdə Azərbaycan Azərbaycan memarlığının inkişaf xüsusiyyətləri 4. XIV-XV əsrlərdə Azərbaycanda şəhərsalma, müdafiə tikililəri, dini, ictimai binalar və yaşayış evləri, təsərrüfat tikililəri. Mənbə: [1;6;8]	2	2

XI. Fənn üzrə tələblər:

Təlim nəticəsində tələbələrin əldə etməli olduqları təsəvvür, vərdiş və bacarıqları:

Öyrənmə tanış olur:

- Tələbələr İslam intibahının çiçəkləndiyi dövrdə Azərbaycanın Orta əsr yaşayış yerləri, onların tipləri, topoqrafik quruluşu, inkişaf xüsusiyyətləri və s. haqqında biliklər əldə edəcəklər.
- Orta əsr memarlığı əldə edilmiş faktik materiallar və IX-XIII əsr coğrafiyaşünas səyyahlarının əsrlərində orta əsr yaşayış yerləri haqqında verilmiş məlumatlar əsasında Azərbaycan orta əsr yaşayış yerləri, onların yerləşdiyi ərazi, inkişaf xüsusiyyətləri, tarixin sonrakı inkişaf mərhələsində burada baş verən sosial-siyasi proseslər, bu proseslərin yaşayış yeinə təsiri və s. barədə məlumat əldə edəcəklər.
- Tələbələr Orta çağda Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində olan yaşayış yerləri, daşdıqları funksiyalar, sahəsi, istehkamin olub olmaması, tikililərin xarakteri, saray və ictimai-dini tipli monumental binaların varlığı və s. haqqında biliklər əldə edəcəklər
- Orta əsr şəhərgahları, istehkamları, yaşayış yerləri haqqında məlumat toplayan tələbələr onları şərh etməyə cəhd göstərəcəklər.

XII Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Azərbaycanın memarlıq nümunələrini müəyyən edən meyarlar haqqında tələbələr bilikləri mənimsəməlidir.
- Azərbaycanın memarlıq nümunələrini tipoloji xüsusiyyətləri ilə bağlı nəzəri-metodoloji biliklərə yiyələnəcəkdir.
- Azərbaycanın daşınar və daşınmaz mədəni irs obyektlərinin təsnifatını mənimsəməlidir.
- Azərbaycanın dövlət və hökumət, qeyri hökumət qurumlarının fəaliyyət istiqamətləri haqqında ətraflı biliklərə yiyələnəcəkdir.
- Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatların, xüsusilə YUNESKO və onun müvafiq şura və komitələrinin fəaliyyəti ilə bağlı ətraflı biliklər əldə etməlidir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kollektiv sualları:

1. Azərbaycan Qədim və Orta əsr memarlıq abidələri fənninin predmeti və məqsədi
2. Xristian və İslam dinlərinin Azərbaycan memarlığına təsiri
3. Neoli-Eneolit dövrü memarlığı
4. Mannanın şəhər qalaları
5. Həsənli yaşayış yerinin tikinti qalıqları
6. Alban xristian memarlığı
7. Azərbaycan memarlıq məktəblərinin yaranması
8. IX-XI əsrlərdə Azərbaycan memarlığının inkişaf mərkəzi Bərdə şəhəri
9. Qırmızı günbəd türbəsi onun memarlıq xüsusiyyətləri
10. Naxçıvandakı Yusif Küseyir oğlu və Mömünə xatın türbələri

XI Fənn üzrə imtahan sualları

1. Azərbaycan Qədim və Orta əsr memarlıq abidələri fənninin predmeti və məqsədi
2. Xristian və İslam dinlərinin Azərbaycan memarlığına təsiri
3. Azərbaycan memarlıq tarixi
4. Neoli-Eneolit dövrü memarlığı
5. Tunc dövrü memarlıq abidələri
6. Dəmir dövrü memarlığı
7. Manna dövlətinin şəhər qalaları haqqında məlumat mixi yazılarda
8. Mannanın şəhər qalaları
9. Həsənli yaşayış yerinin tikinti qalıqları
10. Ablaniyanın antik dövr memarlığı
11. Atropatenada memarlıq və şəhərsalma
12. İlk orta əsrlər dövründə Azərbaycan memarlığının inkişafı
13. İlk orta əsr yaşayış yerlərinin dini-ictimai tikililəri
14. Alban xristian memarlığı
15. Birnefli xristian bazilikaları

16. Uçnefli xristian bazilikaları
17. Azərbaycan memarlıq məktəblərinin yaranması
18. IX-XI əsrlərdə Azərbaycan memarlığının inkişaf mərkəzi Bardə şəhəri
19. Səlcuqlar dövründə Azərbaycanda şəhərsalma
20. Azərbaycan orta əsr şəhərlərinin topoqrafik quruluşu
21. Səlcuq dövrü memorial-xatirə abidələri olan qülləvari türbələr
22. Qırmızı günbəd türbəsi onun memarlıq xüsusiyyətləri
23. Naxçıvandakı Yusif Küseyir oğlu və Möminə xatın türbələri
24. Arran memarlıq məktəbi və onun səciyyəvi xüsusiyyətləri
25. Naxçıvan-Marağa memarlıq məktəbinin üslub xüsusiyyətləri
26. Şirvan-Abşeron memarlıq məktəbinin memarlıq abidələri
27. XI-XIII əsrlərin müdafiə qalaları, qəsrlər və qüllələr
28. XIV-XV əsr Azərbaycan memarlığının inkişaf xüsusiyyətləri
29. XVI-XVII yüzilliklərdə Azərbaycan memarlığının inkişaf xüsusiyyətləri
30. Azərbaycan son orta əsr şəhərlərinin istehkam tikililəri

S/f Azərbaycanın qədim və orta əsrlər memarlığı fənninin sillabusu 050310-Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasının iclasında təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol № 1).

Kafedra müdiri : dos. K.F.Mahmudov

Fənn müəllimi : dos.M.C.Bayramov